

Megjelenik mindennap a délutáni órákban.

Előfizetési díj:

Egész évre 12 ft, félre 6 frt, évnegyedre 3 ft o. é.

Szerkesztői szállás: belső-tördeltű 122. sz.
Kiadó-hivatal: A tanácsház mellett, az emelet hátsó részében.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Hirdetési díj: 5t hasábos garmond sorért 1-ször 7 kr. 2-szor 6 kr. 3-szor 5 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. bérlegdíj. — Hirdetések felvételnek: Helyben: a kiadó-hivatalban és Demény László könyvkereskedésében. Pesten: Zeisler M. (király-utca 60. sz.) Bécsben: Haasenstein és Vogler-nél (Neuer-Markt 11. sz.) Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.) Rudolf Mosse off. Zeitungs-Agent

Nyitlertti cikkek:

sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők. — Előfizetések s hirdetési díjak a vidékről a szerkesztőséghez, helyben a kiadó-hivatalhoz küldendők be.

Bécs, octob. 10-én.

△ Hohenwart nem hiába takarta a titok leplébe azon egységet, melyet a cseh vezérekkel kialakult, mert ha merev és kíméletlen föllépte sokra is előkészíthette a lajthántuli német elemet, de arról, a mi történt, még csak nem is álmodtak; a kiegyezés napfényre került pontozatai úgy hatottak az alkotmányhűek táborára, mint a tiszta égből lecsapott menykő. Hogy az egykor lenézett „ismeretlenek miniszteriuma“ nevezetes változásokat kész az osztrák alkotmány keretében indítványozni, végrehajtani, — ezt mindenki várta; de hogy azt gyökerében felforgassa, avagy épen oly kiegyezést formulázzon, mely Lajthántul tabula rasara épít és pedig egyelőre csupán a cseh királyság cseh elemének izlésére — ez a legconservatívabb német köröket is meglepte. A csapás oly váratlanul jött, hogy még nem is tájékozhatták magukat a német pártok. Nem tudják: a koronától remélték-e az Ausztriát felbomlással fenyegető cseh pactum szentesítésének megtagadását; avagy Magyarországra vessék szemüket ez oldalról várva azt, hogy a fenyegetett paritás védelmére kel s így a túlzó cseh követeléseknek határt szab.

Valóban, ha a cseh feliratot s az alap-törvényjavaslatokat olvassuk, olybá tűnik fel előttünk a Hohenwart által előidézett lajthántuli helyzet, mintha Prága akarna alkotmányt adni az osztrák királyságoknak és tartományoknak; s nem a cseh elem állana a többi osztrák népekkel s az osztrák császárral szemben.

A csehekrol tudjuk, hogy ok egy perczig sem valának barátai az 1867-ki kiegyezésnek; hogy vezérek közt ott vannak azok, kik teljes erőből dolgoztak volt Magyarország minden jogainak elkobzásán, s nagyon szerették volna az olyan Reichsrathot, a mely szláv többséggel döntött volna mindazon ügyek felett, melyek az önálló magyar királyság belügyeit képezik.

A cseh matadorok most egyelőre ép oly állást követelnek maguknak a többi Ausztriával szemben, mint a milyent Magyarország foglalt el, az 1867-ki alapokon. A cseh országgyűlés körébe óhajta vonni mindazt, mi az országos igazságszolgáltatást, cultust, közoktatást illeti; az egyenes adók megszavazása, kivételése, beszedése, a közigazgatás és ujonczozás hasonlóan a Landtag illetékességi körébe tartoznék, a végrehajtó hatalmat egy cseh állam-kancellár elnöksége alatt álló cseh felelős kormány gyakorolván; e felett a cseh országgyűlés határozná a fölött, mennyit vállal el a cseh királyság az államadósságból? s így mennyit hajlandó a közügyi hányadba fizetni; végül a delegációba egyenesen a cseh Langtag küldene követeket.

Ezek a követelések némelyekben azon aggodalmat kelték, hogy a németek vagy a reakció karjaiba vetik magukat, s így az alkotmányosságot teljesen megintatják, vagy a foederalismus árja elől a nagynémet révpartra igyekezzenek kijutni, azt megközelíteni. Ez a rémlátás azonban hamar megszűnt: az alkotmányhűek látják, hogy rosztat érnek, de jót remélnék, s a kik csak a minap féltékenyen tekintének Magyarország belmegerősödésére, — kik a 70%-ot emlegették minduntalan, félvén a magyarok túlságos befolyásától, — ma ép a magyarok hatalmi súlyától várják ügyök jobbrafordulását, s mint a bécsiek 1848-ban a Szt-István tornyáról lesték a háromszínű zászlók közeledését, úgy a mai alkotmányhűek táborából Buda-Pest felé tekintenek, innen várják a béke olaját hozó fehér tekintet.

TÁRCZA.

Alagut Dower és Calais közt.

A francia háború a Dower és Calais közötti alagutösszeköttetésnek tervét háttérbe szorította, most azonban úgy látszik, hogy ezen ügy ismét magára vonja a közfigyelmet, mert, a mint a „Daily News“ írja, most már ezen vállalat pártolói főleg csupán arra várnak, hogy a francia kormány részéről az alaki engedély megadassék.

A nevezett lap e tervtörténetének hosszabb cikket szentel, melyből a következők legfontosabbakat közöljük:

Lord Clarendon életében már engedélyt szándékozott adni a francia hatóságok e vállalatra, s az angol külügyminiszteriumhoz azon kérdést intézték, hogy a britt kormánynak nincs-e az ellen kifogása. Lord Clarendon és az alsóház tagja lord Richard Gravenor, ki a nemzetközi bizottmányának elnöke volt, tanácskozsokat tartattak, ezen alagut építésének tanácsos volta felett, s ennek eredménye az volt, hogy e nevezett bizottság ajánlja az alagut ügyét a kormány figyelmébe. Azonban az ügy kissé mégis halasztást szenvedett, s most a háború kitörvén a continensan, az a terv kivételét egyelőre lehetetlenné tette ugyan, azonban az érdekeltet tovább adatokat, s anyagokat gyűjtöttek.

A nemzetközi bizottság 1867-ben Napoleon indítványára alakítottatott, hogy a Francia- és Spanyolország közötti alagut építésének tervét szervezze. 1868. június havában a bizottság és annak mérnökei értekeztek Napoleonnal, s ez aztán az ügyet a tudósítás és a tervek

Aligha egyéni nézetnél többet nem fejezünk ki, midőn azt állítjuk, hogy az osztrák-németeknek erre van némi alapjuk.

Igaz, hogy a csehek ígérk azt, miszerint a Magyarország 1867-ben történt kiegyezést elismerik; de ép ebben rejlik ama kiegyezés csorbitása, minthogy a cseh Landtagok éppen semmi hozzájárulása sincs ahhoz; mi képezi Magyarország alaptörvényét, miután ok sem magyar parlament, sem magyar korona; már pedig ott nálunk csak e két törvényalkotó factort ismerik.

A csehek még tovább is mennek, mert midőn a Reichsrath alkotmányos voltát implicite kétségbe vonják s ez által az egyik szerződő fél akarják a kiegyezés megkötésére illetéktelennek tüntetni fel, a mi magának a paritás megalkotásának pactumnak érvénytelenné tételére czélozhat, bár mily hangosan is fogadják még ma a csehek azt, hogy Magyarországgal szemben azt respectálni fogják. De hát a ki egyik félen szemben kíméletlen követelésekkel lép fel, mi joggal követelheti a másiktól, hogy méltányossági érzetben bizzék? Talán azért tehetné ezt Magyarország, mert a csehek nyíltan bibonták a foederalismus zászlóját, ha mindjárt emlegetik is a cseh korona mellék tartományait: Morvát és Sileziát.

Az osztrák németek tehát nálunk nem rossz helyet keresik szövetségeseiket: mert a cseh jelen követelések teljes érvényesülése esetére Ausztriából lenne 17 ország, 17 országgyűléssel, 17 országos felelős kormánnyal, a mi ugy közelről tekintve nagyon hasonlítana a chaoszhoz. Ha azután ezek a Landtagok ugy találnák megosztani az államadósságokat, a közügyi quótát, hogy jusson és maradjon is, akkor egy része a sprengelt Reichsrathra maradhatna, az az: a monarchia pénzügyei a legnagyobb zavarnak lennének kitéve.

Különben a németek — nézetünk szerint, nem hiába tekint a koronára, nem hiába várja onnan is a mérsékli szót; mert a Hohenwart kísérlet forcírozása roppant csorbitást ejthetne a kiegyezési műven, s ezt fontolóra véve lesznek a korona tanácsában oly férfiak, kik hangsúlyozni fogják azt, hogy a kettős monarchia megszilárdult alapját a cseh túlkövetelések kedvéért megintatni nem lenne államférfiúi észély és senkinek sem szolgálna javára.

A csehek kívánatai.

A cseh korona államjoga elismertetvén, ez önálló tényezőként lép fel ő felsége többi tartományai és királyságaival szemben. A felirat egyhelyén a cseh korona „melléktartományairól“ van szó, s ebből, valamint a választandó delegatusok számából azt lehet következtetni, hogy a cseh országgyűlés abszorbeálja Morvaországot és Sileziát is.

A cseh országgyűlés azonban elismer bizonyos közös ügyeket ő felsége többi tartományai s királyságai-
val, s a javaslat határozott föderatív jellege részben némi engedményeket tesz a dualismuskak; a mint másrészt elismeri az összes monarchiával szemben azon közös ügyeket melyeket a magyar kiegyezés is azoknak ismer el.

A reichsrath nevét a csehek elvetik. A reichsrath képviselőházának helyét a landtagokból választott képviselői congressus foglalja el, melyben a cseh küldöttek is megjelennek, az urak házat egy senatus potolná, aristocratico-feudalis színezettel, melynek tagjait a korona nevezi ki.

bemutatása folytán a közmunkák miniszteréhez utasította.

Ez ismét egy külön bizottságot küldött ki, mely az ügyet annak egész fontossága szerint volt megbirálandó, s miután minden bírálat kedvezőleg ütöti ki, és pedig úgy, hogy 10 millió font sterling tökével az építést 9—10 év alatt be lehet végezni, a már fentemlített kérdés intéztetett az angol kormányhoz, hogy nincs-e valami oka az engedély megtagadására.

Most körülbelül egy hónappal ezelőtt a francia köztársasági kormány ismét kérdést tett az angol kormánynál, mely már felett, s most már várják az alaki engedélyt az alagut építésére és pedig kizárólagos joggal és szabadalmakkal a vállalkozókra nézve.

Eltekintve attól, hogy Mr. John Hawkohan — ugyanaz, kinek felterjesztésére az egyiptomi alkirály a suez csatorna építését megengedte, — az első azok közt, kiknek neve az ajánlat alá jegyezve van, a szakértők véleménye e vállalat kivihetőségére nézve rendkívül határozott. A mérnökök Whitehaven és Northumberlandot hozzák fel, hol a tenger alatt csarnokok, folyósók vannak, melyek tekervényes elterjedésükben még néhány-szor oly hosszúak, mint az Angol- és Franciaország közötti távolság.

Aztán a husz angol mértföld hosszú alagut szelölőtetése nehézségei felett felmerült elméleti nehézségek is el vannak hárítva s azon tornyokat és légesőveket, melyek a csatornán építettek volna, már nem tartják szükségessé. A hőmérés különbözősége az alagut két vége közt, a legnagyobb biztosságot nyújtja annak jó szellőztetésére nézve, és sok tekintély e téren állítja, hogy a szándékolt légtornyok, a helyett, hogy a szellőztetést előmozdítanák, azon celt, a melyért építették, tökéletesen meghiúsítanak.

A törvényhozás Ausztriában tehát így csoportosulna: Delegatiók, képviselői congressus, cseh országgyűlés s a többi landtag; s e sorban a cseh országgyűlés kétszer szerepel: mint nagyobb jogosultságú tényező, mint a többi landtag, s a képviselői congressusban mint azokkal egyenrangú tényező. A deczemberi alkotmány teljessen romba döntetnének.

A kormányzat sorrendje pedig így: volna Közös miniszterium, egy más (eddig) névtelen kormány, mely a képviselői congressusnak felelős, orsz. cseh kormány egy cancellárral élén és egyéb tartományok helyi kormányai.

A többi tartomány összekötő kapcsáról a munkálatba mi sincs foglalva, ezt a reichsrathnak feltartván.

A csehek e munkálatukat a koronának terjesztik elő, jmelvre az valószínűleg azt fogja felelni, hogy a csehek vegyenek részt a reichsrathba ezuttal a complicit gépezet tárgyalására. Ezt a csehek tiltakozás mellett teljesítendik — s ezzel meg volna adva az egész dolognak az alkotmányos színezet.

A „Kol. Közl.“ eredeti távsürgönye.

Versailles. Sok fegyveres kabyl menekült a tunisi területre, a francia kormány lefegyverzésüket követelendi a szerződések értelmében.

Róma. A campagnai pusztaságot betelepítik 150 piemonti családdal az Aosta-völgyből; svájci parasztok is kérdzenek oda.

Prága. A „Narod“ tndni akarja, hogy a koronázási országgyűlésen Morva és Silezia is képviselve lesznek.

Páris. Victoria angol királynő ez év végével lemondani készül a trónról.

Legujabb táviratok.

Debreczen, oct. 10. A pesti vendégeket küldöttség fogadta a pályaudvarban. Az akadémiát képviselik: Szász Károly, Gyulai Pál és Szigligeti Ede; a Kisfaludi-társaságot Toldy Ferencz és Gregus Ágost. A Csokonai-szobor környéke és helye föl van disztve és lobogózza. Vidékről sok vendég jött.

Zágráb, oct. 10. A ogulini katonaozvidéken zavargások törték ki, fegyveres néptömegek verték le az ellenök kiküldött őrzárakat, fosztogatják a fegyvertárat; s heves ellenállást tanusítanak, Innen és Károlyvárosból két zászló alj gyalogság küldetett a helyszínére.

Lemberg, oct. 10. A „Dzein. Polski“ a cseh sarkalatos pontokat Ausztria rendszeres felbontásának ne vezi. A cseh kiegyezés szerint csak államcsiny által lehetséges.

Prága, oct. 10. A tartomány-gyűlésben a nemzetiségi törvény, valamint a választási ügyrendre vonatkozó tvjavaslat, 2-ik és 3-ik olvasásában, a bizottmány indítványa szerint elfogadtatt. Erre a felirati javaslat, melléklétvél együtt véglegesen elfogadtatt. Rieger indítványára constatáltatik, hogy az összes képviselőknek két harmada a bizottmány javaslatai mellett szavazott. Az ülés bezárása előtt az országos marsall a belügyminiszternek egy iratát olvassa fel, melyben a 30-as

Nem lehet feltenni, hogy a nemzetközi bizottság, vagy legalább annak azon tagjai, kik részvényesei lesznek e társulatnak, husz hónapon át heverték volna. Mitűn e terv kivihetősége kétségen kívül áll, a mi lehető gyors és olcsó végrehajtásának részleteivel foglalkoztak.

Dower és Calais közt, közvetlen a tenger színe alatt 800 láb mély krétaréteg fekszik. A krétát épen úgy lehet átfúrni, mint a jó agyagot. Összetartásának földtani bizonyítékaiul elég felhozni a Varwiehban, Dower és Calaisban furott kutakat.

Az új furógépek pedig a snodlandi mészrétegekben már kísérlet alá voltak vetve, e gépek 24 óra alatt 18 Yard hosszú likat furtak, melynek átmérője 7 láb. És így állván a dolog, az első átfúrásra nem 5 év kell, mint először számíttá volt, hanem egy év, s az alagut teljes kibővítése és felszerelése aztán legfeljebb 2—3 évet veendő igénybe.

Azon javaslat is tétellett, hogy ne egy alagut furrattassék, hanem kettő, úgy aztán sohasem lehetne e vonatokat összekötözésétől tartani. Ez nem is lenne drágább, mert az alagutak akkor sokkal keskenyebbek lehetnének.

A költségvetés, mely 10 millió font sterlingról be-szellt, a montcenisi alagut sikere folytán alább szállított. Ott, hol annyi szikla volt, egy angol mértföld csak 280000 font sterlingbe került. A krétát pedig majdnem úgy lehet faragni, mint a sajtot.

Ezek az érdekelteket vezető nézetei, s ha az eugedély hamar megadatik, remélhető, hogy Angol és Franciaország közt úgy lehet utazni, hogy sem vihartól, sem tengeri betegségtől nem lehet tartani.

Ez az emberi észnek ismét egy nagy vívmánya és nagy győzelme lesz a természet felett.

bizottságnak a császár nevében köszönet mondatik, az Ő Felsége névpapja alkalmából felterjesztett szerencse-kivánatokért.

München, oct. 10. Antonelli bibornok a diplomatiai képviselők előtt oda nyilatkozott, hogy az ó-katholikus mozgalom addig nem okoz aggodalmat, míg az egyház körén belül marad.

Berlin, oct. 10. Pouyer-Quertier átadta Arnim grófnak az összes hadikárpótlásra vonatkozó pénzügyi tervet, mely alkalmasint körülményes tárgyalás alá fog vétetni.

Bécs, oct. 10. A mai „Wiener Abp.“ a lapoknak a cseh tartománygyűlés elaboratuma iránti heves nyilatkozatával szemben ismételve nyilatkozatja, hogy abban csak a vitásra alkalmas substratumot láthat. Nem tagadható hogy ezen postulatumok a birodalom, valamint a bir. tanácsban képviselt királyságot és országok óhajait inkább számba veszik, mint az 1868. aug. 22-ki nyilatkozat. Ezen módosított postulatumok mérve és tartalma iránt lehet vitázni, de a végleges eldöntés a törvényhozást illeti. E tekintetben a felebbezési bíróság a reichsrath, melytől senki sem tagadja meg a jogot, hogy ítéletet mondasson a tartománygyűlésnek eléje terjesztett elaboratuma felett.

A republicanus Potter levele

a „Times“-hez.

Sokszor mondják, hogy Angolország nem monarchia többé, hanem már egészen magán viseli oly köztársaság bélyegét, melynek élethossziglan kinevezett elnök áll élén és most már csak az a feladat, hogy az összes nyilvános élet aristokratikus jellegét enyhítse, s így igazi népállammá érlelődjék. Mily kevéssé indokolt ma még e frázis, azt legjobban megmutatja Potter-nak kérdésben forgó levele, „Hogy az Angolországban nyilatkozó s a republikánus intézményeket óhajto hangulatot méltányolhassunk“ — így szól az angol republikánus — „mindenekelőtt emlékeztetbe kell hoznunk azt, hogy földieink közül milliók szükségletének még nincs elég téve, kik igazságtalan adók által elnyomtatvák, miért is nem szabad csodálkoznunk jobb és közép osztályianak azon, hogy a munkás osztály egy részében ily kíváncsalnak keletkeznek. A szegénynek természete ellen van, hogy békében a költséges közigazgatás mellett éljen. Az e pontban való összehasonlítása Angolországnak Amerikával annyira az utóbbi mellett szól, hogy csodálkoznunk kell azon, hogy az angol munkások egyáltalában nyugodtan maradtak eddigél, mert megosodáltak Jonathan bátya előnyeit egy köztársaság alatt a nélkül, hogy hasonlót kívántak volna.

Az alkotmányos monarchia, melyben mi élünk, rendkívül kedvező időpontba esett. A királynő jellemé, magaviselete, és egyházi életmódja által helyet biztosított magának a nép szívében. Még csak be kell várnunk vajjon utódja lesz-e elég bölcs arra nézve, hogy példáját követhesse. Angolország jelenlegi uralkodónője kormányzása alatt a legjobb európai államokkal szemben oly kellemes ellentétet képezett, hogy sokan közülünk, kik elméletben köztársaságiasak, addig akarnak királypártiak maradni, míg csak lényegesen fontos és magasabb indokok nem szólnának nemzeti intézményeinknek népszerű értelemben való tökéletes átalakítása mellett.

A törvényhozásban a kísérletek utján megyünk, és türelmes figyelők természetesen fogják találni, hogy a dolgok erőszakos változtatása addig kerülendő, míg egy teljes eredmény fekszik előttünk. Az alsóház még mindig nem igazi kifejezője a népvéleménynek. Én a magam részéről távol állok attól, hogy egy örökös uralkodó alatt álló népszerű kormánynak jövőjét tagadnám hazám-ban. De tartós csak akkor lehet ez, ha szabadelvű, demokratikus rendezábyokra van fektetve, oly rendszá-bályokkal, melyek a fönnálló kirívóbb visszaélésekkel számolnak, az igazságos közpanaszokat mérlegelik, és a néptömegek szükségén segítenek. A kérdés az, milyen föltételek alatt volnának e milliók hajlandók, egy britt monarchia további fönnállásával megelégedni. Nézetem szerint következő pontok jönnek itt tekintetbe:

1) Idején az az uralkodó és a királyi ház költségére szánt összeget újabb módosításoknak alávetni. Azt mondták nekünk, hogy az uralkodónak kell, hogy anynyia legyen, miszerint királyi tekintélyét kifelé biztosíthassa: ez argumentummal egészen föl kell hagyni. Mind a fejedelem mind pedig a hercegek s hercegnőknek nyilvánosan példát kell adniok takarékoságukról.

2) Ma már kétségen kívül áll, hogy a „lordok háza“ (felsőház) ujjáalakulása szorul. Ha egy bölcs kormány második kamarát biztossági rendszábyáltnak tart, ugy e kamarának legalább is okos emberekből kellene összeállitva lennie. Föltétlenül szükséges, hogy a hatáskört szűkebbre szorítsuk; nem szabad a felsőháznak javaslatokat, melyek neki nincsenek nyírére, de melyek már átmentek az alsóházon, tetszészerint visszavetnie, ép ugy tagjainak is, valamint az uralkodótól, ugy a miniszterektől is kell függeniök.

3) Mennyi időre fog a jelenlegi szavazási jog kielégíteni; az más kérdésektől függ, és előbb látni akarjuk, hogy fog a titkos szavazási rendszer alatt megállani. A

